

Okul Kültürünün Etkilendiği ve Etkilediği Faktörler

HALİS ERDOĞAN^a

Geliş Tarihi: 09.07.2016 | Kabul Tarihi: 19.04.2017

Öz: Bu araştırma, okul yöneticileri ve öğretmen görüşlerine göre okul kültürünün oluşmasına nelerin etki ettiği ve okul kültürünün neleri etkilediğini tespit etmeyi amaçlanmaktadır. Araştırma nitel bir araştırmadır. Araştırmada görüşme yöntemlerinden yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmış olup, genel tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İğdır İl Millî Eğitim Müdürlüğü Merkez ilçede hizmet veren toplam 61 okul içerisinde belirlenen okullarda çalışan yönetici ve öğretmenler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 12 okuldan 75 kişi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmen ve yöneticilere 5 soruluk yapılandırılmış görüşme formu verilerek doldurmaları istenmiştir. Soruların her biri farklı verileri elde etmek üzere hazırlanmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından önce bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş, daha sonra nitel araştırma tekniklerden betimsel analiz ve içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda okul yöneticisi ve öğretmenler;sağlıklı bir okul kültürünü oluşturmamanın çok kolay bir iş olmadığını, bunun ancak okulun tüm paydaşlarının katkılarıyla ve belli bir sürece bağlı olarak oluşturabileceğini dile getirdiler.

Anahtar Kelimeler: Okul, Okul kültürü, Okul yöneticisi, Öğretmen.

^a Bingöl Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürü
haliserdogan76@gmail.com

Factors That Have Been Affected and the Impact of School Culture

Abstract: This search aims to determine what is effective in forming school culture and what are the school culture affects by according to school managers' and teachers' views. The research is a qualitative research. The structured interview among the interview methods has been used, general screening method has been benefitted. The research has been made on managers and teachers working at schools determined in 61 schools serving in the Directorate of National Education center district in the school year 2014-2015. The study group of the research has consisted of 12 schools and 75 people. As a data collection tool, interview form that has been used. The teachers and managers have been asked to fill in the structured interview form of 5 questions. Each of the questions has been prepared to get different data. Data have been written down in computer environment and have been analyzed by using descriptive analysis and content analysis of the qualitative research techniques. As a result of the research school manager and teachers have said that is not very easy to form a healthy school culture, it can be formed with contributions of all the stakeholders and depending on a specific process.

Keywords: School, School culture, School manager, Teacher.

© Erdoğan, Halis, "Okul Kültürünün Etkilendiği ve Etkilediği Faktörler", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 2017, ss. 51-68.

Giriş

Günümüzde okullar genel olarak sadece bir öğretim kurumu olarak görülmektedir. Okullar, öğretimle birlikte toplumsal kazanımların verildiği bir eğitim ortamı olmakla beraber, geçmişten geleceğe toplumun kültürel değerlerini taşıyan en etkin yapılardır. Toplumdaki tüm yapılar bir kültüre sahip oldukları gibi, okulların da kendilerine has kültürleri vardır. Okulun temel görevlerinden biri, kendi içindeki ve dışındaki sosyal, kültürel ve ekonomik dengeleri sağlam tutmaktır. Okul, aynı zamanda bireyleri topluma hazırlayan bir yapı olduğu için toplumun tüm değerlerini bireye aktaran bir merkez konumundadır. Okuldaki tüm paydaşların sahip oldukları yetenek, davranış, alışkanlık, değer, inanç ve anlayış belli bir süre sonra okulun sahip olduğu kültürel yapıyla birleşerek yeni bir okul kültürünün ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Okulun bulunduğu çevre ile birlikte tüm paydaşlar tarafından oluşturulan okul kültürü, zamanla kendi bünyesindeki tüm bireylerin benimsediği bir kültür olmakla beraber içinde bulunduğu sosyal çevrenin de benimsediği toplumsal kültür özelliğini kazanabilmektedir. Okulda görev yapan tüm çalışanlarla birlikte öğrenci, veli ve okulun bulunduğu sosyo-kültürel çevre, okul kültürünün oluşmasında büyük role sahiptir. Bu etkenlerin okula ve okulun işleyişine olan ilgi ve bağlılık dereceleri okul kültürünün güçlü veya zayıf olmasına neden olmaktadır. Okulun tüm paydaşlarının (yönetici, öğretmen, veli, sosyal çevre vs...) kültürel kimlik duygusunu kazanabilmeleri için güçlü bir okul kültürü gerekmektedir. Aynı zamanda güçlü bir okul kültürü, okul çalışanlarının ve öğrencilerin moral ve motivasyonunu arttırmakla beraber, toplumun kültürel yapısına da ciddi anlamda olumlu katkı sağlamaktadır. Bu açıklamalardan sonra kültür ve okul kültürü terimleri ile ilgili tanımlamalara değinmekte yarar vardır.

Kültür, en geniş anlamıyla bir toplumun yaşam biçiminin tamamıdır. Taylor'a göre kültür; bilgi, inanç, sanat, ahlâk, hu-

kuk, örf ve adetlerden ve insanın toplumun bir üyesi olarak elde ettiği bütün yeteneklerden oluşmuş bir bütündür (akt. Köse, 2001, 219). Kültür, daha geniş bir ifadeyle, bir toplumu oluşturan insanların kendi aralarındaki ilişki ve etkileşim sonucunda oluşan bütün insan yapısı nesnelere, ekonomik, dinsel, siyasal, toplumsal kurumları; sanat, dil, felsefe, töre, tutum ve işlevleri; bütün inanç ve ülküleri kapsamaktadır (Başaran, 1994, 64).

Şişman (2011), okul kültürünü, okul toplumunu oluşturan insanlar tarafından ortaklaşa paylaşılan inançlar, değerler, normlar ve sembollerden oluşan yapı olarak tanımlarken; Butler ve Dickson (2001), okul kültürünü, genel olarak başarılı eğitim ve öğretim yolunda personel ve öğrencileri yönlendiren değer ve normlar olarak da ifade etmektedir (akt. Eyüboğlu, 2006, 29). Çelikten'e (2006) göre okul kültürü, okul üyelerince ortaklaşa paylaşılan temel inançlar, değerler, normlar, semboller ve uygulamalar bütünüdür. Balcı (2011) ise; okulun tarih ve gelenekleri, okul personelinin birikimleri ve karşılıklı etkileşimleri zamanla okula özgü bir kültürün oluşturduğunu söylemektedir. En genel tanımıyla okul kültürü, okulun kimliğini oluşturan ve okuldaki tüm bireylerin davranış ve eylemlerini etkileyen maddi, manevi öğeler bütünüdür (Gümüseli, 2006, 8).

Eğitim kurumu olarak değerlendirdiğimiz okullar aynı zamanda birer örgüt niteliğini taşımaktadır. Örgüt kültürü çeşitleri bakımından; örgüt üyelerinin çoğu tarafından paylaşılan öz değerleri ifade eden *baskın kültür*, bir örgütte tipik olarak bölüm isimleri ve coğrafik ayrışma ile tanımlanan *alt kültür*, öz değerlerin (tüm örgüt üyeleri tarafından benimsenen esas değerler) yoğun bir şekilde sahiplenildiği ve yaygın bir şekilde paylaşıldığı *güçlü kültür* ve örgüt üyeleri tarafından fikirlerde çeşitlilik gösteren *zayıf kültür* gibi sınıflandırmalara tabi tutulmuştur (Robbins ve Judge, 2012, 522). Eğitim kurumlarında güçlü okul kültürünün olması, okulun belirlediği hedef ve misyona daha hızlı ve sorunsuz ulaşması anlamını taşımaktadır.

Örgüt kültürü, örgütler arası farklılıkları oluşturmak, üye-

lerin örgüte bağlılıklarını arttırmak, sosyal sistemin dengesini güçlendirmek, örgüt üyelerine kimlik duygusu vermek, çalışanların davranışları için uygun standartlar sağlayarak örgütü bir arada tutmaya yardımcı olmak, çalışanların davranışlarını şekillendiren ve yönlendiren bir denetim mekanizması hizmeti görmek gibi fonksiyonlara sahiptir. Bu fonksiyonların tamamının bir arada yaşandığı eğitim kurumlarında sağlıklı bir okul kültürünün oluşması kaçınılmazdır (Robbins ve Judge, 2012, 523).

Bir eğitim örgütü olan okul kültürünün temel öğeleri değerler, normlar ve varsayımlardır. Diğer yandan, okul kültürünün öğeleri arasında; seremoniler ve törenler, adetler (ritüeller), hikâyeler, mitler, semboller, dil ve kahramanlar sayılabilir (Güçlü, 2003, 147). Bu öğeler, okulun içindeki iklimin, iletişimin ve diğer sosyal ilişkilerin gelişmesi için önemlidir. Ayrıca bu öğeler okulun kültür yapısını ve kimliğini, diğer okulların kültür yapısından ve kimliğinden ayıran etmenlerdir. Okul kültürünün güçlü veya zayıf olmasını sağlayan, diğer okullar ve çevre ile sosyal iletişimin boyutlarını belirleyen, okulun amaçlarına hizmet etme derecesini ölçen temel dinamikler yine bu etmenlerdir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğü Merkez ilçede hizmet veren toplam 61 okul içerisinde belirlenen okullarda çalışan yönetici ve öğretmenler üzerinde yapılmıştır. Basit seçkisiz örneklem yönteminin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu; okulun bulunduğu yerleşim yeri, sosyal çevresi, öğretmen-öğrenci sayısı, başarı düzeyi gibi kriterler dikkate alınarak birbirinden farklı 3 anaokulundan 10 kişi, 3 ilkokuldan 22 kişi, 3 ortaokuldan 21 kişi ve 3 liseden 22 kişi olmak üzere toplam 12 okuldan 75 kişi oluşturmuştur. Bunların 25' i okul yöneticisi ve 50' si öğretmen kadrosunda görev yapmaktadır. Çalışmada yer alanların 30'u bayan, 45'i

erkektir. Ayrıca görüşmeye katılanların 2'si önlisans, 70'i lisans, 3'ü yüksek lisans mezunu oldukları, 41 kişinin 10 yıl ve altı, 34 kişinin ise 10 yıl üzeri hizmet sürelerinin oldukları tespit edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmen ve yöneticilere 5 soruluk yapılandırılmış görüşme formu verilerek kendi el yazıları ile doldurmaları istenmiştir. Soruların her biri farklı verileri elde etmek üzere hazırlanmıştır. Literatür taramasından sonra öğretmen ve yönetici görüşleri doğrultusunda oluşturulan soru bankasındaki görüşme soruları, uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir.

Araştırma hakkında bilgilerin verildiği bir yönerge ile başlayan soru formu, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, örneklemdaki bireylere ait demografik bilgilere; ikinci bölümde de katılımcıların, okul kültürüne dair değerlendirmelerine ilişkin bilgi edinmeye yönelik 5 sorudan oluşan okul kültürünün oluşması ve etkileri konulu araştırma ile ilgili soru ve değerlendirme tabloları aşağıda yer almaktadır. Uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan yapı ve kapsam geçerliliği sağlanan görüşme soruları, çalışma grubuna uygulanmıştır.

Bulgular

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Analiz sonucunda okul kültürünün oluşmasında etkili olan faktörlerin neler olduğu, okul kültürünün nasıl olduğu veya nasıl olması gerektiği, kültürün okulda neler üzerinde etkili olduğu, çalışanların ve paydaşların okul kültürüne katkılarının neler olduğu gibi konularda öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuş ve ortaya çıkan sonuçlar tespit edilerek aşağıda belirtilmiştir.

Soru-1 Okulunuzun kültürünü genel olarak değerlendirir misiniz? Bu kültürün nasıl olmasını isterdiniz?

Tablo 1: Okul Kültürünün Genel Olarak Değerlendirilmesine Ve Arzu Edilen Okul Kültürüne İlişkin Okul Yöneticileri İle Öğretmenlerin Görüşleri

<i>İfade</i>	<i>%</i>	<i>f</i>
Çalışanlar ve diğer paydaşlar (okul kültürünü oluşturan faktörler) arasında sağlıklı bir iletişim ve işbirliği okul kültürünü geliştirir.	36	27
Fiziki altyapı sorunu olmayan, belli kurallara tabi, işbirliği temeline dayanan, iletişime açık, adil bir yönetim kadrosuna sahip, çalışanların kendilerini mutlu ve huzurlu hissettiği bir okul kültürünü arzuluyorum.	32	24
Çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik durumu okul kültürünü etkiliyor.	24	18
Okulun fiziki yapısı, teknolojik altyapısı ve donanımı okul kültürünü olumlu ya da olumsuz etkiliyor.	15	11
Okuldaki tüm paydaşların davranış ve eylemleri okul kültürünü oluşturuyor.	9	7
Yeniliğe açık, farklılıkları kabul eden, eğitimcilerin değer gördüğü bir okul kültürünü istiyorum.	8	6
Başarılı ve etkili bir yönetim okul kültürünü olumlu etkiliyor.	8	6
Sağlıklı bir okul kültürü akademik başarıyı getirir.	4	3
Ülkenin ve toplumun genel kültürünü yansıtan bir okul kültürünü arzuluyorum.	4	3
Farklı kültürlerden gelen ve birden fazla personelin çalıştığı okullardaki kültürel zenginlik okul kültürüne olumlu yansıyor.	3	2
Okul kültürünün bireyin davranışları üzerinde etkisi vardır.	3	2
Okulumuzda, tüm çalışanlar tarafından benimsenen bir okul kültürü yok.	3	2
Kurumsallaşma okul kültürüne olumlu katkı sağlar.	3	2
Öğretmenlerden uzak bir okul kültürümüz var.	3	2
Formel ilişkilerin olduğu bir ortamdan çok informal ilişkilerin ön planda olduğu bir okul kültürünü istiyorum.	3	2
Önceki çalışanlar yeni çalışanların mevcut kültürü benimsemele-	3	2

rinde rehberlik ederler.		
Okul kültürünü oluşturan çalışanlar, çalıştıkları okulun kültürü ile sosyal hayatta içinde buldukları kültür arasında bazen ikilem yaşıyorlar.	1	1
Okul kültürü aşırı disiplin üzerinde kurulmuştur.	1	1

Tablo 1’de öğretmen ve yöneticilerin “Okul kültürünün genel olarak değerlendirilmesine ve arzu edilen okul kültürüne” ilişkin soruya vermiş oldukları cevapların betimsel ve içerik analizi sonuçları verilmiştir. Bu soruya yirmi yedi kişi (n=27), “çalışanlar ve diğer paydaşlar arasında sağlıklı bir iletişim ve işbirliği okul kültürünü geliştirir.” derken; yirmi dört kişi (n=24), fiziki altyapı sorunu olmayan, belli kurallara tabi, işbirliği temeline dayanan, iletişime açık, adil bir yönetim kadrosuna sahip, çalışanların kendilerini mutlu ve huzurlu hissettiği bir okul kültürünü arzuladıklarını; on sekiz kişi (n=18), çevrenin sosyo kültürel ve ekonomik durumu okul kültürünü etkilediğini; on bir kişinin (n=11) ise, okulun fiziki yapısı, teknolojik altyapısı ve donanımı okul kültürünü olumlu ya da olumsuz etkilediğini dile getirmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmen ve yöneticilerin “Okul kültürünün genel olarak değerlendirilmesine ve arzu edilen okul kültürüne” ilişkin soruya verdikleri diğer cevaplar şu şekilde sıralanmıştır: “Okuldaki tüm paydaşların davranış ve eylemleri okul kültürünü oluşturuyor.” (n=7), “Yeniliğe açık, farklılıkları kabul eden, eğitimcilerin değer gördüğü bir okul kültürünü istiyorum.” (n=6), “Başarılı ve etkili bir yönetim okul kültürünü etkiliyor.” (n=6), “Sağlıklı bir okul kültürü akademik başarıyı getirir.” (n=3), “Ülkenin ve toplumun genel kültürünü yansıtan bir okul kültürünü arzuluyorum.” (n=3), “Farklı kültürlerden gelen ve birden fazla personelin çalıştığı okullardaki kültürel zenginlik okul kültürüne olumlu yansıyor.” (n=2), “Okul kültürünün bireyin davranışları üzerinde etkisi vardır.” (n=2), “Okulumuzda, tüm çalışanlar tarafından benimsenen bir okul kültür yok.” (n=2), “Kurumsallaşma okul kültürüne olumlu katkı sağlar.” (n=2), “Öğretmenlerden uzak bir okul kültürümüz var.” (n=2), “Formel ilişkilerin

olduğu bir ortamdaki çok informal ilişkilerin ön planda olduğu bir okul kültürünü istiyorum.”

(n=2), “Önceki çalışanlar yeni çalışanların mevcut kültürü benimsemelerinde rehberlik ederler.” (n=2).

Ayrıca bir yönetici “Okul kültürünü oluşturan çalışanlar, çalıştıkları okulun kültürü ile sosyal hayatta içinde buldukları kültür arasında bazen ikilem yaşıyorlar.” Derken; bir öğretmen ise, “Okul kültürü aşırı disiplin üzerinde kurulmuştur.” Diyerek okuldaki disiplinin okul kültürünün gelişmesini olumsuz etkilediğini savunmuştur.

Sonuçlar incelendiğinde, okulun tüm paydaşlarının az da olsa bir hissesinin yer aldığı ve çeşitli etmenlerin birlikte etkilediği okul kültürünün oluşması için uzun bir sürecin gerektiği anlaşılmaktadır. Zamanla okulun tüm paydaşları tarafından benimsenen ve çalışanların motivasyonunu arttıran bir okul kültürünü tesis etmek için ise, ideal bir yönetim anlayışının, sağlıklı bir iletişim ağının, sosyo- kültürel ve ekonomik açıdan ileri düzeyde olan bir çevrenin, herkesin kendisini bir parçası olarak gördüğü, rahat çalıştığı, fiziki ve teknolojik altyapı sorunu olmayan okul yapısının tesis edilmesi gerekmektedir.

Soru-2 Okulunuzun kültürünü belirleyen faktörler sizce nelerdir? Öncelik sırasına göre değerlendirir misiniz?

Tablo 2: Okul Kültürünü Belirleyen Faktörlere İlişkin Okul Yöneticileri İle Öğretmenlerin Görüşleri

İfade	%	f
Sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler	60	48
Öğretmenler	50	34
Aile-veli profili	42	32
Yöneticiler	38	29
İletişim	33	25
Okulun bulunduğu çevre	30	23
Öğrenciler	29	22

Okulun fiziki ve teknolojik yapısı	25	19
Diğer çalışanlar	16	12
İşbirliği	13	10
Mevzuat, eğitim sistemi	13	10
Okulun hedefleri, misyon ve vizyonu	10	8
Samimiyet, göreve bağlılık derecesi	10	8
Kişisel beklentiler	8	6
Okulun Yaşı	6	5
Sosyal aktiviteler	4	3

Tablo 2'ye göre öğretmenler ve yöneticiler "Okul kültürünü belirleyen faktörler nelerdir?" sorusuna, kırk sekiz kişi (n=48), sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler; otuz dört kişi (n=34), öğretmenler; otuz iki kişi (n=32), aile-veli profili; yirmi dokuz kişi (n=29), yöneticiler; yirmi beş kişi (n=25), iletişim; yirmi üç kişi (n=23), okulun bulunduğu çevre; yirmi iki kişi (n=22) öğrenciler; on dokuz kişi (n=19), okulun fiziki ve teknolojik yapısı; on iki kişi (n=12), diğer çalışanlar, on kişi (n=10) işbirliği, on kişi (n=10), mevzuat ve eğitim sisteminin okul kültürünü öncelikle belirlediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Geriye kalan katılımcılar; okulun hedefleri, misyon ve vizyonu (n=8); samimiyet, göreve bağlılık derecesi (n=8); kişisel beklentiler (n=6); okulun yaşı (n=5); sosyal aktiviteler (n=3) gibi faktörlerin de okul kültürünü etkilediğini ifade etmişlerdir. Tablodaki göstergeler incelendiğinde, okul kültürünü etkileyen faktörlerin çok çeşitlilik arz ettiği; ancak, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler, öğretmenler, aile-veli profili, yöneticiler, iletişim, okulun bulunduğu çevre, öğrenciler, okulun fiziki ve teknolojik yapısı, diğer çalışanlar, işbirliği, mevzuat ve eğitim sistemi gibi faktörlerin okul kültürünü belirlemede daha çok ön planda olduğu söylenebilir.

Soru-3 Okul kültürünün moralinize ve iş doyumunuza etkileri nelerdir açıklayınız?

Tablo 3: Okul Kültürünün Çalışanın Moraline Ve İş Doyumuna Etkisine İlişkin Okul Yöneticileri İle Öğretmenlerin Görüşleri

<i>İfade</i>	<i>%</i>	<i>f</i>
Sağlıklı bir okul kültürü çalışanın iş doyumunu olumlu etkiler.	33	25
Okulumuzun kültürü, moralimi ve iş doyumumu arttırıyor.	28	21
Okulumuzun kültürü, moralimi ve iş doyumumu azaltıyor.	17	13
Okulumuzun kültürü, moralimi ve iş doyumumu istenilen düzeyde arttırmıyor.	10	8
Okul kültürünün moralime ve iş doyumuma olumlu etkisi var. Fakat moral, motivasyon ve iş doyumum sadece okul kültürüne bağlı değişmiyor.	8	6
İşimi severek yaptığım için okul kültürü, moralimi ve iş doyumumu etkilemiyor.	3	2
Sağlıklı bir okul kültürü öğretmenin mesleki ve kariyer gelişimini olumlu etkiler.	3	2
Okul kültürü öğretmenin hayata bakış açısı ile doğru orantılı olması halinde moral ve iş doyumunu artırır.	1	1

Tablo 3'e göre öğretmen ve yöneticilerin "Okul kültürünün, çalışanların moral ve iş doyumuna etkisi nelerdir?" Şeklindeki açık uçlu soruya yirmi beş kişi (n=25), sağlıklı bir okul kültürü çalışanın iş doyumunu olumlu etkilediği yönünde görüş belirtmiştir. Yirmi bir kişi (n=21), okul kültürünün, moral ve iş doyumlarını arttırdığını savunurken; on üç kişi (n=13), okul kültürünün, moral ve iş doyumlarını azalttıklarını savunmuştur. Sekiz kişi (n=8) ise, okul kültürünün, moral ve iş doyumlarını istenilen düzeyde arttırmadığını ifade etmişlerdir. Geriye kalan katılımcılardan altı kişi (n=6), okul kültürünün moraline ve iş doyumuna olumlu etkileri olduğunu, fakat moral, motivasyon ve iş doyumunun sadece okul kültürüne bağlı değişmediğini dile getirirken; iki kişi (n=2), işini severek yaptığı için okul kültürü, moral ve iş doyumunu etkilemediğini; diğer iki kişi (n=2), sağlıklı bir okul kültürünün öğretmenin mesleki

ve kariyer gelişimini olumlu etkilediği şeklinde görüş bildirdiği anlaşılmıştır. Bir öğretmen ise; “Okul kültürü, öğretmenin hayata bakış açısı ile doğru orantılı olması halinde moral ve iş doyumunu artır.” dedi. Burada çalışanın yaşadığı çevreden aldığı kültür ile okul kültürünün birbirine yakın olması çalışanın moral ve motivasyonunu olumlu yönde etkileyeceği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre okul kültürünün, çalışanların moral ve iş doyumlarına etkisinin fazla olduğu, bu etkinin daha çok olumlu yönde olduğu anlaşılmaktadır. Sonuçta tüm çalışanlar tarafından katkı sağlanarak oluşturulan okul kültürünün çalışanlar tarafından daha kolay benimsendiği, bunun neticesinde ise sağlıklı bir okul ikliminin oluştuğu ve böylece sağlıklı iklimin de çalışanların moral ve motivasyonunu olumlu etkilediği anlaşılmaktadır.

Soru-4 Okulunuzun kültürü üzerinde katkınızın olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa bu katkıları açıkla mısınız?

Tablo 4: Okulun Kültürü Üzerindeki Katkılarına İlişkin Okul Yöneticileri İle Öğretmenlerin Görüşleri

<i>İfade</i>	<i>%</i>	<i>f</i>
Okul kültürü üzerinde katkı oluyor.	27	20
Okulun hedef ve amaçları doğrultusunda görevimi yaptığım sürece katkı sağlıyorum.	25	19
Okulun tüm paydaşları arasında iyi bir iletişim sağlayarak katkı sağlıyorum.	17	13
Okulda görülen eksiklikleri işbirliği içerisinde gidererek katkı sağlamaya çalışıyorum.	13	10
Projeler üreterek, sosyal ve kültürel etkinliklere önem vererek katkı sağlıyorum.	10	8
Okul kültürü üzerinde katkı kısmen oluyor.	10	8
Söylem, tutum ve davranışlarımız okul kültürünü etkilemektedir.	9	7
Sağlıklı bir okul iklimini oluşturarak, okulun genel kurallarına uyarak katkı sağlıyorum.	7	5

Topluma yön veren ve farklı kültürlerden gelen bireyler olarak kültürel özelliklerimiz okul kültürüne yansıyor.	7	5
Okuldaki kültürel zenginliklere (dil, örf ve adetler, sosyal yapı, inançlar vb.) sahip çıkarak katkı sağlıyorum.	7	5
Okul kültürü üzerinde katkım olmuyor.	5	4
Demokratik ve adil bir yönetim anlayışı sergileyerek katkı sağlıyorum.	5	4
Bildiklerimi deneyimlerimi paylaşarak katkı sağlıyorum.	4	3
Milli ve manevi değerler ile geleneksel kültürümüzü öğrencilere yansıtarak katkı sağlıyorum.	3	2
Her çalışan zincirin halkaları gibidir. Mutlaka olumlu ya da olumsuz katkı sağlar.	1	1

Tablo 4' e göre "Öğretmen ve yöneticilerin okul kültürü üzerindeki katkılarına" ilişkin soruya; yirmi kişi (n=20) okul kültürü üzerinde katkılarının olduğunu söylerken; on dokuz kişi (n=19), okulun hedef ve amaçları doğrultusunda görevlerini yaptıkları sürece katkı sağladıkları yönünde cevap vermiştir. On üç kişi (n=13), okulun tüm paydaşları arasında iyi bir iletişim kurarak katkı sağladıkları şeklinde görüş bildirmiştir. On kişi (n=10), okulda görülen eksiklikleri işbirliği içerisinde giderek katkı sağlamaya çalıştıkları görüşünü dile getirirken; sekiz kişi (n=8), projeler üreterek, sosyal ve kültürel etkinliklere önem vererek katkı sağladıklarını söylediler. Sekiz kişi (n=8), okul kültürü üzerinde katkılarının kısmen olduğunu; yedi kişi (n=7), söylem, tutum ve davranışlarının okul kültürünü etkilediğini; beş kişi (n=5), sağlıklı bir okul iklimini oluşturarak okulun genel kurallarına uyarak katkı sağladığını; beş kişi (n=5), topluma yön veren ve farklı kültürlerden gelen bireyler olarak kültürel özelliklerinin okul kültürüne yansıdığını; beş kişi (n=5), okuldaki kültürel zenginliklere (dil, örf ve adetler, sosyal yapı, inançlar vb..) sahip çıkarak katkı sağladığını; dört kişi (n=4), okul kültürü üzerinde katkısının olmadığını; dört kişi (n=4), demokratik ve adil bir yönetim anlayışı sergileyerek kat-

kı sağladığını; üç kişi (n=3), bildiklerini deneyimlerini paylaşarak katkı sağladığını; iki kişi ((n=2), milli ve manevi değerler ile geleneksel kültürümüzü öğrencilere yansıtarak katkı sağladıklarını ifade ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca bir öğretmen “Her çalışan zincirin halkaları gibidir. Mutlaka olumlu ya da olumsuz katkı sağlar.” Diyerek tüm çalışanların az ya da çok, okul kültürüne katkı sağladıklarını ifade etmiştir. Bu durumda okul kültürünün oluşmasında katkısının hiç olmadığını söyleyen kişiler olmakla beraber yönetici ve öğretmenlerin büyük bir kısmının okul kültürüne anlamlı manada katkılarının olduğu sonucu öne çıkmaktadır. Bu katkıların; işlerindeki samimiyet ve ciddiyet, kurum içi iletişimi sağlama, sosyal ve kültürel aktivitelere katılma, okulun vizyon ve misyonu çerçevesinde görev ve sorumluluklarını yerine getirme, ahlaki ve etik değerleri öğrencilere ve çalışanlara yansıtma şeklinde olduğu söylenebilir.

Soru-5 Okul kültürünün eğitim ve öğretimin kalitesi üzerindeki etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz?

Tablo 5: Okul Kültürünün Eğitim-Öğretimin Kalitesi Üzerindeki Etkisine İlişkin Okul Yöneticileri İle Öğretmenlerin Görüşleri

<i>İfade</i>	<i>%</i>	<i>f</i>
Sağlam ve tüm paydaşlar tarafından benimsenmiş okul kültürü=herkesin huzur içinde çalıştığı okul iklimi= kaliteli eğitim-öğretim= kaliteli ve mutlu insan	57	43
Okul kültürü okulumuzun eğitim öğretim kalitesine yansımaları olumlu düzeydedir.	17	13
Okul kültürü ve verilen eğitim-öğretimin kalitesi birbiriyle paraleldir.	13	10
Öğrenmeyi esas alan bir okul kültürü eğitim-öğretimin kalitesini artırır.	10	8
Okul kültürü okulumuzun eğitim-öğretim düzeyine yansımaları olumsuz düzeydedir.	4	3
Okul kültürü okulumuzun eğitim-öğretim düzeyine yansımaları kısmen olumlu düzeydedir.	3	2

Tablo 5'teki bilgilere göre, yönetici ve öğretmenlere yöneltilen "Okul kültürünün eğitim-öğretimin kalitesi üzerindeki etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz?" şeklindeki soruya kırk üç kişi (n=43), okul kültürünü "Sağlam ve tüm paydaşlar tarafından benimsenmiş okul kültürü=herkesin huzur içinde çalıştığı okul iklimi= kaliteli eğitim-öğretim= kaliteli ve mutlu insan" şeklinde formüle ederken; on üç (n=13) kişinin ise okul kültürünün okulun eğitim öğretim düzeyine yansımalarının olumlu düzeyde olduğunu dile getirdiler. On kişi (n=10) okul kültürü ve verilen eğitim-öğretimin kalitesinin birbiriyle paralel olduğunu söylerken; sekiz kişi (n=8), öğrenmeyi esas alan bir okul kültürünün eğitim-öğretimin kalitesini arttırdığını söylediler. Ayrıca görüşmeye katılan üç kişinin (n=3) okul kültürünün okulun eğitim-öğretim düzeyine yansımalarının olumsuz düzeyde olduğunu söylerken, iki kişinin (n=2) ise okul kültürünün okulun eğitim öğretim düzeyine yansımalarının kısmen olumlu düzeyde olduğunu dile getirmiştir.

Bu sonuçlara göre, herkes tarafından benimsenmiş bir okul kültürüne sahip eğitim kurumlarında, sağlıklı bir okul ikliminin hâkim olduğu, sağlıklı bir okul iklimine sahip eğitim kurumlarında ise başarılı bir eğitim-öğretim ortamının olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile okul kültürü, okul iklimi ve okulun eğitim-öğretimdeki kalitesi birbiriyle paralel hareket etmektedir. Biri diğerini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir.

Tartışma ve Yorum

Eğitim kurumları süreklilik arz ederek, belli ilişkiler ağı içerisinde sosyal varlığını devam ettiren örgütsel yapılardır. Sağlıklı bir okul kültürünü oluşturmak çok kolay bir iş değildir. Planlı, programlı bir çalışma gerektiren bir süreçtir. Çalışma ile bu yapıların sosyal ve kültürel özellikleri belli yönleri ile açıklanmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda, okul kültürünün neleri etkilediği veya nelerden etkilendiği, eğitim öğretim ortamına ve

kalitesine yansımaları gibi konulara da açıklık getirilmiştir.

Sosyal yapının bir parçası olan okullar, toplumun en önemli hizmet alanında rol aldıkları için insanların büyük bir kısmını ilgilendirmektedir. Bu yönüyle okullar kitleleri etkilemekte ve onlara yön vermektedir. Okulların bireyleri kendi içine çekmesi veya kendi kültürünü başkalarına benimsetmesi için; kişilerin amaç ve ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapmasına, sosyal çevreye ve iletişime açık olmasına, üyelerinin motivasyonuna önem vermesine, kısacası iyi bir örgüt ikliminin oluşturulmasına bağlıdır. Ayrıca, okulun amaçları ile okulu oluşturan bireylerin amaçları arasında bir bağ olmalıdır (Özdemir, 2000, 18). Bu bağın sağlanması okul kültürünün oluşmasının en önemli basamağıdır. Şişman (2011), güçlü okul kültürüne sahip olan okulların aynı zamanda etkili okul olduğunu söylemektedir. Tüm paydaşları tarafından benimsenen okul kültürüne sahip olan eğitim kurumlarının, belirledikleri hedef ve amaçlarına daha rahat ulaşmaları anlamına gelmektedir. Ayrıca okulun misyonunu yerine getirebilmesi için tüm çalışanların okulun kültür ve misyonunu benimsemeleri gerekmektedir. Çelik (2002), devletin eğitim politikasının başarısı, öğretmenlerin ve yöneticilerin okulun misyonunu ve kültürünü kabullenmelerine bağlanmaktadır. Okul, sadece kültür üreten değil, aynı zamanda kültürü aktaran bir örgüttür (Çelik, 2002, 43). Bu nedenle okul sahip olduğu kültürel değerleri sağlıklı bir şekilde gelecek nesillere aktarmak için okul içerisinde son derece iyi bir iletişim ağının tesis edilmesi gerekmektedir. Araştırmanın bulgu ve sonuçlarından hareketle yapılabilecek öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1. Hizmet yılı daha az olan okullarda öncelikli olmak üzere tüm okullarda görev yapan personellere okul kültürünün nasıl olması gerektiği ve nasıl sürdürüleceği ile ilgili konularda hizmet içi eğitimler verilerek çalışanların bu konuda yetişmeleri sağlanabilir.

2. Güçlü bir okul kültürünün tesisi için eğitim kurumlarındaki tüm çalışanlar; ortak inanç, değer ve normlar etrafında

birleşmeyi sağlayabilirler. Bu amaçla okullarında birlik ve beraberliği oluşturacak sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleyebilirler.

3. Aynı okulda uzun yıllar çalışan öğretmenlerin okul kültürünü oluşturmaya katkısı büyüktür. Bu nedenle öğretmenlerin bir okuldaki çalışma süreleri uzatılabilir.

4. Okul kültürünü daha güçlü ve herkes tarafından benimsenen kültür haline getirmek için okullar, yaşadıkları sosyal çevre ve aynı yerleşim yerinde bulunan diğer okullarla sürekli iletişim halinde olabilirler.

Kaynaklar

Balcı, A. (2011). *Etkili okul geliştirme, kuram uygulama ve araştırma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Başaran, İ.E. (1994). *Eğitime giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çelik, V. (2002). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21, 269-283.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayınları.

Eyüboğlu, Ö. (2006). *Okul Kültürünün Oluşturulmasında Öğretmenin Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Güçlü, N. (2003). Örgüt kültürü, *Kırgızistan Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6, 147-159.

Gümüseli, A.İ. (2006). Okul kültürü ve liderlik, *artı@eğitim Dergisi*. 14, 8.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Köse, S. (2001). Örgüt kültürünü oluşturan faktörler. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 7, 219.

Özdemir, S. (2000). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Robbins, S.P., ve Judge, T. A. (2012). *Örgütsel davranış-organizational behaivoral, (ed: inci erdem)*. Ankara: Nobel Yayınları.

Şişman, M. (2011). *Öğretim liderliği*. Ankara:Pegem Yayıncılık.